

J. de Waele & A. van Werveke, 's Gravensteen te Gent, Gids voor de Bezoeker, Gent, 1906. Herdrukken 1914 (3de); 1934 (5de); 1976.

A. van Werveke, De onderaardsche Gevangenissen van 's Gravensteen, in De Vlaamsche Gids, 1909, 354-365; 439-457

A. van Werveke, Gedenkbladen, Gent, 1936.

DE SINT-LIEVENSPOORT TE GENT

In het januari-nummer 1975 van Ghendtsche Tydinghen werd gehandeld over de Keizerpoort. Als vervolg komt thans de Sint-Lievenspoort aan de beurt. De poort werd gebouwd in het begin van de veertiende eeuw en wel in de verlenging van de Sint-Lievensstraat. De naam staat in verband met de heilige Livinus of Sint-Lieven, patroon van Gent en met de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Deze gemeente dankt haar naam aan de heilige Livinus, Iers bisschop, die in de zevende eeuw het Evangelie predikte in Vlaanderen en hier werd vermoord. Zijn relikwieën werden naar Gent overgebracht in de elfde eeuw en geplaatst in de Sint-Baafsabdij. De Sint-Baafskatedraal bezit naast een Sint-Livinuskapel talrijke voorstellingen van de heilige Livinus : een glasraam van ± 1910 met acht taferelen uit het leven van Sint-Livinus, een schilderij "Marteldood van H. Livinus", een muurschildering in de krypte, alsook de prachtige koormantel van Lieven Hugenois met op het kaproen de H. Livinus op zijn troon en op de sierbanden zes taferelen uit de legende van de H. Livinus volgens een Vita geschreven door Bonifacius, monnik in de Sint-Baafsabdij in de elfde eeuw. Jaarlijks en wel op 27 juni werden de relikwieën van de H. Livinus overgebracht naar Sint-Lievens-Houtem om 's anderendaags naar Gent terug te keren. De bedevaart lokte natuurlijk een massa volk. Aanvankelijk werd het relikwieschrijn gedragen, maar om de talrijke vechtpartijen onder de bedevaarders te voorkomen, die allen het schrijn wilden dragen, werd in 1469 besloten het schrijn op een wagen te plaatsen. Het Memorieboek vermeldt

"Item in dit jaer, was by hertoghe Kaerle geordonneert dat men voortan den Heleghen sant Menheere Sinte Lieven niet meer draghen en saude, maer voortan te waghene voeren, roupen, noch cryschen, omme te belettene vele quade onghereghelhede, die de jonghers userende zyn, den XXVIIen Wedemaent."

De processie bleef aanleiding geven tot wanordelijke en onzedelijke tonelen, zodat Keizer Karel bij art. 74 van de Concessie Caroline

van 1540 de processie afschafte. "Dat wy geaboliert hebben ende abolieren ten eeuwigen de wake van Half-Vasten, die men noemt Lauwet, de reyse ende 't dragen van St. Lieven 't Gauthem noch elders, mitsgaders de twee Broederschappen van S. Lieven buyten ende binnen".

De Sint-Lievenspoort moest degelijk gebouwd zijn, want de stadsrekeningen vermelden slechts zelden werken aan de poort. In 1572 werden als gevolg op het verslag van landmeter Pieter de Buck wachthuizen - sterke bouwwerken voorzien van een torentje - in de nabijheid van de poort gebouwd. Het rapport van P. de Buck werd opgesteld op verzoek van de schepenen om de stad behoorlijk te kunnen verdedigen. De stadspoorten bleven soms dagenlang gesloten. Pater de Jonghe vertelt in zijn "Gendsche Geschiedenis of te Kronyke van de Beroerten en Ketteryen binnen en omtrent de stad Gend sedert 1566 tot het jaer 1585" : "juli 1572 : Die van Gend hielden de S. Lievens en Heuverpoorten gesloten". In 1578 tijdens het verblijf van de prins van Oranje te Gent werden huizen en molens in de omgeving van de Sint-Lievenspoort afgebroken om te voorkomen, dat in geval de Spaanse soldaten de stad zouden aanvallen, ze er een schuilplaats zouden vinden.

Men weet, dat de lakenwevers in de verschillende wijken van de stad ramen plaatsten om het laken op te spannen, (zie M. Gysseling : Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen). De stadsrekening van 1348 spreken van "deghene die ten poorten stonden... ramen ande S. Lievenspoorte". Het Jaerregister van 1388 vermeldt "erfve metten husingen ende mueren daerop staende ende liggende buten up 't zandt by Sente Lievenspoorte daer de ramen plaghden te staene", waaruit we kunnen besluiten, dat in 1388 de ramen hier verdwenen waren.

De gebouwen van de poort werden verhuurd aan particulieren. Bij akt van 17 juli 1427 werd het gebruik van de Sint-Lievenspoort toegestaan aan een zekere Jan Seys.

"Wy Schepenen ende Raed der stede van Gend... ordonneren, stellen ende gheven over Janne Seys, timmerman, t'besit ende ghebruck van Sente Lievins-poerte, met allen den ghelaghen der voorseyde poerten toebehoerende, alzo sy ghestaen ende ghelegghen zyn."

Onder de voorwaarden willen we vermelden :

"ende voert dat hy in de waechusen van der poerten, en sal

stellen nocte houden geenerandre beesten, nocte up de vesten laeten gaen naer syn vermoghen; ende voert sal de voersyde Jan Seys, alle de wercken doen maeken up synen cost, die an de voorsejde poerte ende ghelaeghen vallen moghen.”

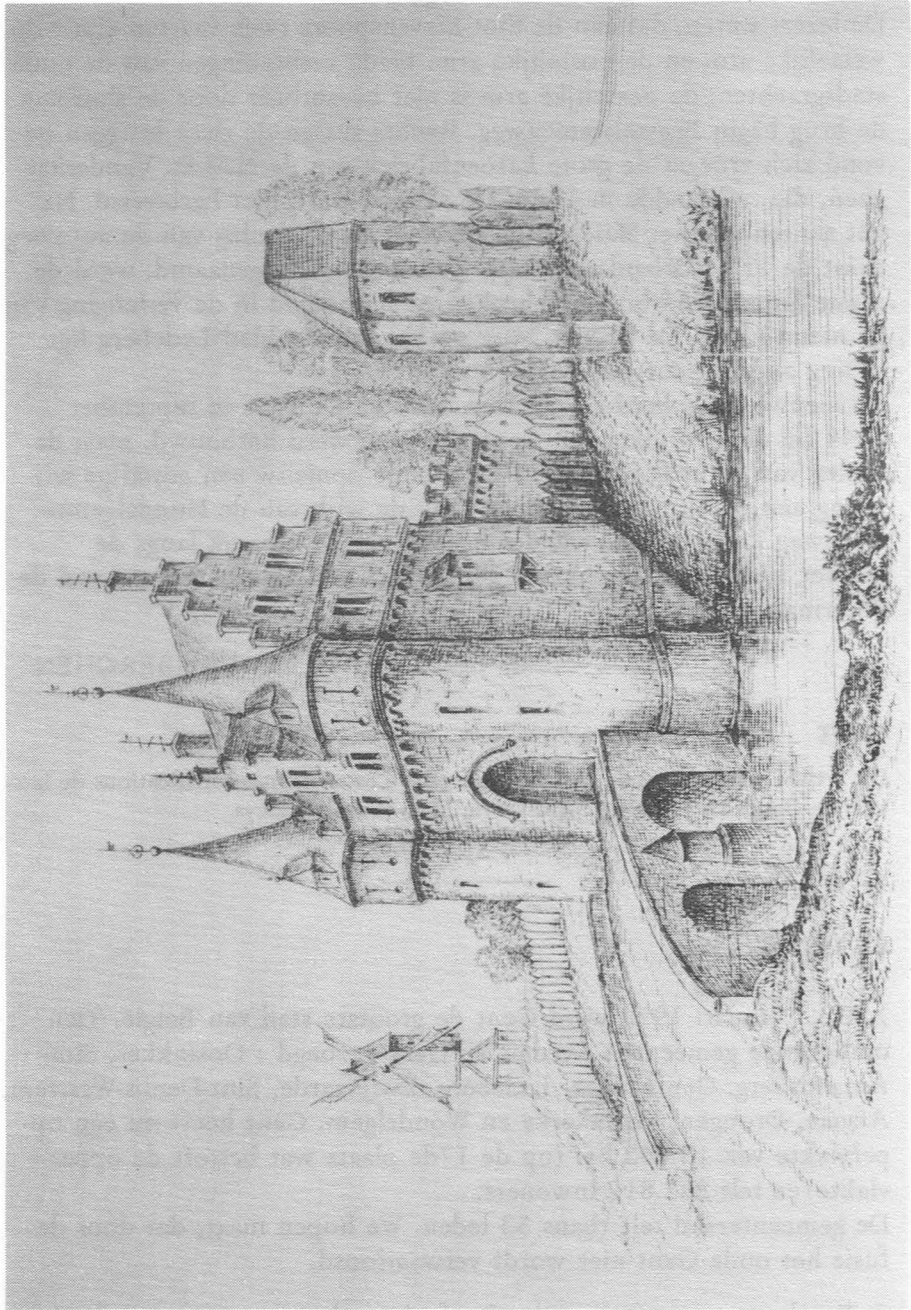
(zie : Diericx : Mémoires sur la ville de Gand, blz. 378)

In een akt van 19 oktober 1451, overgeschreven in het Jaerregister folio 30 wordt een leprozenziekenhuis buiten de Sint-Lievenspoort vermeld.

“... den gronde daer 't sieckhuus up staet buuten Sente Lievenspoorte”; “dat de ackersiecke voersejt de woeninghe van den voornoemden huusen daer upstaende, gebrucken soudent...”

Op 12 januari 1447 had hertog Filips de Goede aan de Collatieraad gevraagd hem gedurende twaalf jaar een belasting van 18 grooten per zak zout te betalen. Het gevolg was een lange reeks schermutselingen, die eindigden met de slag te Gavere, die de Gentenaars verloren. Op 28 juli 1453 werd de vrede van Gavere getekend, waarbij de stad een boete van 350.000 gouden ridders moest betalen en waarbij ook als teken van onderwerping elke donderdag de Petercelliepoort en de Heuverpoort moesten gesloten blijven, omdat langs beide poorten de Gentse legers in 1452 de stad verlaten hadden om Oudenaarde te belegeren. Eerst in 1455 stelde men vast, dat het niet langs de Heuverpoort, maar wel langs de Sint-Lievenspoort was, dat de troepen Gent hadden verlaten. Op 23 juli 1456 werd dan het verbod betreffende de Heuverpoort opgeheven en nu toegepast op de Sint-Lievenspoort. Het verbod bleef geldig tot in 1476. We willen nog vertellen, dat in 1455 de hertog een vijfde van de opgelegde boete zal kwijtschelden. In 1458 zal Filips de Goede na tien jaar afwezigheid zijn intrede doen te Gent en er op een grootse wijze worden ontvangen; op de Poel werden door groepen het Lam Gods uitgebeeld. Dit is echter stof voor een ander artikel.

De illustratie is getekend naar het “Panoramisch Gezicht op Gent in 1534”, gezien van af Ledeberg. In het midden het poortgebouw links en rechts geflankeerd door een ronde toren. De stadsgracht is niet bevaarbaar. Een van de bogen van de brug werd gesloten door een ophaalbrug. Langs de binnenzijde stond een klein gebouw. Na de afschaffing van de octrooirechten in 1860 viel de poort in onbruik. Pr. Claeys schrijft : “Nous avons connu le passage étroit ménagé dans un bâtiment privé de ses toits et tombant en ruines. Ce débris de la porte de Saint-Liévin fut démoli à ras de sol vers

1860". Toen de stadsgracht verbreed werd tot een bevaarbare rivier werden in 1882 de grondvesten weggebroken.

De lezers weten, dat aan de Sint-Lievenspoort twee vaarten zijn : de westelijke arm en de oostelijke arm, beide verbredingen van de oude stadsgrachten; de oostelijke arm is niet bevaarbaar door de sluis aan de brug begin Brusselsesteenweg. Rechts tussen de twee bruggen bevond zich vroeger de grote katoenfabriek van de N.M.D. Vanderhaeghen, die afbrandde in 1926. De fabriek werd niet herbouwd. Na het sluiten van het Zuidstation in 1928 en de aanleg van de autoweg naast de Frère Orbanlaan, thans Zuidstationlaan genaamd, werd de eerste Sint-Lievensbrug afgebroken en herbouwd in de verlenging van de nieuwe weg. De tweede brug op het grondgebied Ledeberg ligt er nog en geeft toegang tot de Pynaertkaai.

De nieuwe brug werd opgeblazen door de Duitsers in september 1944 bij de bevrijding van Gent. De brug werd herbouwd, maar de aanleg van de afrit van de E3 betekende opnieuw een grondige wijziging aan de Sint-Lievenspoort. Ook de wijk van de Hundelgemse steenweg kreeg een gans ander beeld door de afbraak langs de rechter zijde van al de huizen vanaf de Sint-Lievenspoort tot aan de Botermarkt.

M. VANBERGHEN

NOOT

Dit artikel werd opgesteld aan de hand van "Les anciennes fortifications de la ville de Gand. La Porte de Saint-Liévin" van Prosper Claeys.

TE GENT

1. Op 1 januari 1977 werd Gent de grootste stad van België. Tien omliggende gemeenten werden bij Gent gevoegd : Oostakker, Sint-Amandsberg, Gentbrugge, Ledeberg, Zwijnaarde, Sint-Denijs-Westrem, Afsnee, Drongen, Mariakerke en Wondelgem. Gent heeft nu een oppervlakte van 15.642 ha. (op de 17de plaats wat betreft de oppervlakte) en telt 252.812 inwoners.

De gemeenteraad telt thans 53 leden. We hopen maar, dat door de fusie het oude Gent niet wordt verwaarloosd.

2. Een lezer vraagt ons : "Wie heeft de toelating gegeven tot het bouwen van de bunker in de Sint-Michielsstraat ?"